

NORRBOTTENSSTRATEGIN 2040

NORRBOTTENSSTRATEGIN 2040

Strategin beskriver länets gemensamma riktning framåt och stöttar utvecklingen av ett hållbart och livskraftigt län. Strategin har tagits fram i en bred medskapandeprocess, tillsammans med en mängd aktörer i hela länet. Region Norrbotten har det övergripande ansvaret för att leda och samordna arbetet.

Norrbottensstrategin är utgiven av Region Norrbotten.

Beslutad av Regionfullmäktige 2025-12-10.

Fotografer: Johanna Fond (omslagsbild, s 6, 45), Magnus Winbjörk (övre bild s 8, 20), Fredrik Ludvigsson, Johnér Bildbyrå (nedre bild s 8), Mats Engfors (s 4, 49), Simon Eliasson (s 10, 18, 25, 26, 32), Jacob Nilsson, Brightnest (s 31), Swedish Lapland Visitors Board (s 37), Yours Kommunikationsbyrå (s 38), Per Lundström (s 43), Patrik Öhman (s 47)

Illustrationer: The Noun Project (s 3, 7, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 35, 36, 39, 41, 42, 48)

Grafisk form: RISE Research Institutes of Sweden

För mer information, besök utvecklanorrbotten.se/rus

3

Innehållsförteckning

En färdplan för framtiden	7
Norrbotten – platsen vi delar	9
Utmaningar vi tar oss an	11
Vår riktning framåt	14
Möjliggörande principer	16
Prioriterade områden	19
En tillvaro full av möjligheter	20
Ett lärande och attraktivt län	26
Innovativt och konkurrenskraftigt	32
Ett närmare Norrbotten	38
Nästa steg	44
Handlingsplaner	44
Tillsammans för Norrbotten	46
Lärande i rörelse	48

En färdplan för framtiden

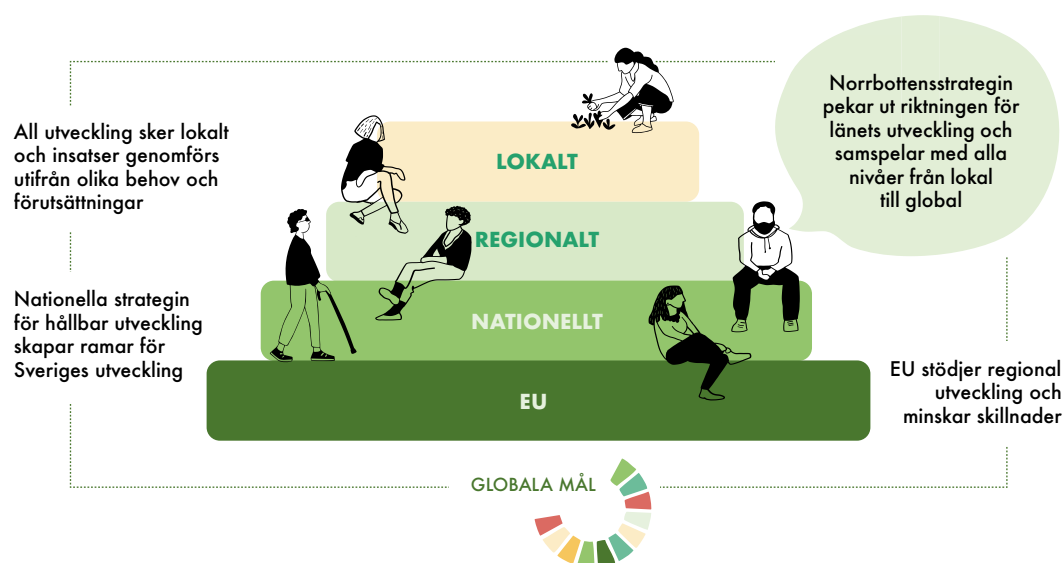
Hur vill vi att det ska vara att leva och bo i Norrbotten år 2040? Den regionala utvecklingsstrategin – Norrbottensstrategin – är länets gemensamma färdplan dit. Den ska stödja länets aktörer i arbetet med att skapa ett hållbart län för alla norrbottningar. Strategin kopplar samman lokala behov med nationella och globala mål, med siktet inställt på framtiden.

Norrbottensstrategin har tagits fram genom en medskapande process. Kommuner, myndigheter, akademi, näringsliv, civilsamhälle, barn och unga, nationella minoriteter och urfolket samerna har deltagit. Över 1500 idéer och synpunkter har samlats in. Dessa, tillsammans med nulägesanalyser, har gett en samlad bild av länets utmaningar och behov.

Strategin riktar sig till länets invånare och aktörer, både inom och utanför länet, som bidrar till utvecklingen i Norrbotten. Begreppet ”vi” används för att betona det gemensamma ansvaret. Med samlad kraft formar vi dagens och morgondagens Norrbotten. Roller och ansvar tydliggörs i regionala handlingsplaner.

Hela Norrbotten, tillsammans, på nya sätt är vår gemensamma utgångspunkt i genomförandet av strategin. Vi tar avstamp i våra styrkor och tar oss an våra utmaningar. I den medskapande processen har målbilder för fyra prioriterade områden vuxit fram. Dessa visar vilka insatser som behöver prioriteras och vart den gemensamma kraften ska riktas. Fyra möjliggörande principer ska beaktas i genomförandet. De bidrar till att hänsyn tas till människor, hållbarhet, teknikutveckling, kunskapsutbyte och motståndskraft.

Alla regioner ska enligt förordning (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete ta fram en regional utvecklingsstrategi. Norrbottensstrategin bidrar till att samordna länets utvecklingsarbete och skapar en gemensam riktning. Den stärker länets förmåga att möta både dagens och framtidens utmaningar. Strategin utgår från lokala förutsättningar och följer nationella riktlinjer samt EU:s prioriteringar. FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 ger strategisk kraft och långsiktig inriktning.

Norrbottensstrategin samlar länets krafter för hållbar utveckling utifrån lokala förutsättningar. Den kopplar samman arbetet i Norrbotten med nationella mål, EU-mål och globala mål.

Norrbotten – platsen vi delar

Norrbotten är vidsträckt och täcker en fjärdedel av Sveriges yta. Länets består av 14 kommuner med drygt 250 000 invånare. Kontrasterna mellan glesbygder, landsbygder, tätorter och städer skapar en mångfald av förutsättningar och möjligheter att forma sitt liv och sin framtid.

I Norrbotten finns starka band och närhet mellan människor. Det lokala engagemanget skapar gemenskap och delaktighet. Här finns ett rikt kulturarv och en mångfald av traditioner. Urfolket samerna och de nationella minoriteterna tillför kulturer, språk och kunskap som stärker både näringsliv och samhälle. Naturen med skogar, fjäll, älvar och kuster präglar vardagen och är en förutsättning för näringsliv, försörjning och rekreation. Det är ett arv och en resurs som vi alla har ansvar för.

Norrbotten befinner sig i centrum för den globala omställningen mot en grön och fossilfri industri. Länets starka grund inom industri och naturresurser kompletteras av etablerade och framväxande branscher. Tillsammans breddar de ekonomin, stärker konkurrenskraften och skapar nya arbetstillfällen.

Vårt geografiska läge med landsgränser mot Norge och Finland, gör internationellt samarbete, handel och utbyte till en naturlig del av att leva och verka här. Norrbotten är en del av Arktis, vilket påverkar både klimat och samhälle. Här möts flera av vår tids mest avgörande frågor. Det handlar om säkerhet och beredskap, klimatförändringar samt balansen mellan utvinning av naturresurser och hänsyn till urfolk. Det rör också demografiska utmaningar och behovet av att säkerställa fungerande transportleder.

Samhällsutvecklingen påverkar länets delar på olika sätt. Stora etableringar behöver samordnas med lokala behov och perspektiv. Mark och resurser är begränsade, och olika behov och intressen går inte alltid att förena. Att skapa balans mellan utveckling, människor och miljö är en av länets största utmaningar.

Genom att tillsammans lyfta fram vår vardag, gemenskap och de möjligheter som finns, kan vi visa hur det är att leva i Norrbotten. I möten mellan människor och genom gemensamma insatser formas det Norrbotten vi vill leva och utvecklas i.

Utmaningar vi tar oss an

Norrbottnsstrategin utgår från länets styrkor. Den fokuserar på de utmaningar som påverkar människors vardag och hela samhället. De är komplexa och sammanlänkade, men rymmer också nya möjligheter och vägar framåt.

Attrahera och behålla invånare. Norrbotten erbjuder en bredd av miljöer att leva i, från landsbygder till tätorter och städer. Glesa miljöer har blivit alltmer attraktiva för nya invånare. Möjligheten att välja livsmiljö efter behov och livsstil är en viktig del av länets attraktionskraft. Arbetsmarknaden har länge präglats av låg arbetslöshet, hög efterfrågan på arbetskraft och varierade karriärmöjligheter.

Länet står inför stora demografiska utmaningar. Befolkningen blir äldre och andelen personer i arbetsför ålder minskar. Det innebär att färre behöver försörja fler, vilket försvårar möjligheterna att upprätthålla service och levande samhällen. Många unga lämnar länet för studier, arbete eller nya erfarenheter, och för få väljer att återvända. Att kvinnor flyttar i större utsträckning än män bidrar till en ojämn könsbalans.

Alla kommuner och aktörer behöver planera för framtiden. De behöver skapa förutsättningar för fler invånare och samtidigt hantera en oförändrad eller minskande befolkning. Skillnaderna mellan kommunerna är stora och påverkar behov och förutsättningar lokalt.

Främja folkhälsan. Norrbotten har flera resurser som främjar välmående, till exempel närheten till naturen, goda möjligheter till friluftsliv och lägre upplevd stressnivå än i storstadsregioner. Här finns också en stark social grund i form av trygghet och tillit.

Samtidigt står länet inför betydande folkhälsoutmaningar. Invånarna, särskilt männen, har kortare livslängd och ofta sämre hälsa jämfört med riket. Högt blodtryck, hjärt- och kärlsjukdomar samt övervikt utgör stora hälsoutmaningar för invånarna. Bland barn och unga ökar stillasittandet, fysisk inaktivitet, ensamhet och psykisk ohälsa. En åldrande befolkning förstärker utmaningarna ytterligare. Skillnader i socioekonomiska förutsättningar, såsom utbildning, arbetsmarknadsdeltagande, inkomst och boendeförhållanden, påverkar människors möjligheter till god hälsa. Även kultur, normer och könsroller spelar in. För att möta dessa utmaningar krävs ett långsiktigt och sektorsövergripande folkhälsoarbete där jämlikhet och jämställdhet är vägledande.

Diversifiera arbetsmarknaden. Norrbotten har världsledande industrier inom grön teknik och naturresursutvinning. Parallellt växer nya branscher fram som breddar näringslivet och stärker sysselsättningen. Tillsammans skapar det en dynamik som lägger grunden för en mer motståndskraftig och diversifierad arbetsmarknad. Länets ekonomi är beroende av naturresursutvinning, vilket gör den känslig för globala konjunktursvängningar. Vissa delar av länet har en mer varierad branschstruktur och högre utbildningsnivå, en styrka att bygga vidare på.

Stora industriinvesteringar kan på kort tid förändra samhällsstrukturen samtidigt som de ställer krav på kommuner att anpassa service, bostäder och infrastruktur. Utvecklingen skapar möjligheter, men kan också föra med sig risker såsom social oro och ökad brottslighet.

Industrins utveckling, i kombination med låg arbetslöshet, leder till konkurrens om arbetskraft mellan branscher och sektorer. I flera delar av länet är arbetsmarknaden baserad på ett fåtal branscher, vilket ökar sårbarheten. I genomsnitt har Norrbottens arbetskraft en lägre utbildningsnivå än snittet för riket. Det begränsar individens valmöjligheter och påverkar sektorers och branschers förmåga till innovation och kompetensförsörjning. De lägre utbildningsnivåerna bidrar även till inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Detta gäller särskilt i könssegregerade branscher där utbildningskraven är låga.

Utveckla samhällsstrukturen. För att bygga attraktiva samhällen i hela Norrbotten krävs investeringar i bostäder, modern infrastruktur och effektiva transporter. Behovet av bostäder och infrastruktur är särskilt stort i de delar av länet där näringslivet växer. Samtidigt har länets kommuner olika förutsättningar att möta lokala behov. Länet står inför en stor möjlighet att forma framtidens samhällen, men den snabba utvecklingen för också med sig nya utmaningar.

Vägar och järnvägar är hårt belastade av ökande godstransporter. Det påverkar boendemiljöer, markanvändning, trafiksäkerhet och framkomlighet. Kapacitetsbrist och ett stort underhållsbehov minskar effektiviteten i transportsystemet. Begränsad digital uppkoppling och kollektivtrafik skapar olika förutsättningar för glesbygder, landsbygder, tätorter och städer. Utbyggnaden av digital infrastruktur sker på marknadens villkor och prioriteras därför inte alltid där behoven är som störst. Ojämn tillgång till kollektivtrafik försvårar överflyttning till mer hållbara resealternativ. Detta påverkar invånarnas möjligheter att bo, arbeta och resa.

Öka beredskap och självförsörjning. Norrbottens långa erfarenhet, kunskap och samarbeten med våra grannar i Arktis är viktiga styrkor. Här finns förutsättningar att bygga motståndskraftiga samhällen som tar tillvara hela befolkningens kapacitet i beredskapsarbetet. Det globala omvärldsläget ställer nya krav på hur vi planerar samhällen och stärker vår beredskap. Långa avstånd, få alternativa leveranslösningar och ett stort importberoende gör länet sårbart. Därför är en robust transportinfrastruktur avgörande både i vardagen och vid kriser.

Brist på lokal produktion och lagerhållning gör samhället sårbart och visar på behovet av att stärka den lokala försörjningsförmågan. Störningar i livsmedels- och energiförsörjningen, samt inom andra samhällsviktiga områden som transporter, samhällsservice och digital infrastruktur, kan därför snabbt få allvarliga konsekvenser. Samtidigt försämras förutsättningarna för de areella näringarna. För att minska sårbarheten behöver länet öka graden av lokal produktion, resurser och lager. Erfarenheter och metoder från både traditionell och ny kunskap behöver användas för att skapa en robust beredskap i hela samhället.

Agera för klimat och natur. Norrbotten är en nyckelspelare i den globala klimatomställningen och bidrar till Europas konkurrenskraft. Här sker några av världens mest ambitiösa satsningar på fossilfri industri. Det ger möjlighet att

genom innovation bidra till en hållbar utveckling. Länets industri har länge haft ett stort klimatavtryck, att vända den utvecklingen är att ta ansvar både för vår tid på platsen och för framtiden. Klimatförändringarna påverkar redan idag människors vardag, hälsa, näringsliv och samhälle. Effekterna märks både på kort och lång sikt. För att möta klimatpåverkan behövs både förebyggande åtgärder och långsiktiga strategier för anpassning.

Natur och biologisk mångfald utsätts för stora påfrestningar. Ekosystem som hotas kan inte längre ge samma stöd med rent vatten, pollinering eller skydd mot klimatförändringar. Det krävs en omställning som håller sig inom ekologiska gränser. Avvägningar behöver göras och hänsyn tas till både samhällsutveckling och naturens behov.

Balansera intressen för markanvändning. Norrbotten är en plats för renskötsel, skogsbruk, jordbruk, friluftsbaserad besöksnäring och andra areella näringar. Samtidigt sker samhällsomvandlingen snabbt, med stora etableringar, industriomställning och ökade krav på markanvändning och dess påverkan på vatten. Det innebär att samhällen behöver utvecklas så att olika intressen och perspektiv vägs mot varandra och att långsiktiga lösningar formas för varje plats.

Markanvändningen är en av Norrbottens mest komplexa frågor. Marken är begränsad trots länets stora yta. Det beror på rika natur- och resurstillgångar och många riksintressen, vilket leder till hög konkurrens. Samhällsutvecklingen påverkar mark, vatten, natur och människor på flera sätt. Utvecklingen måste ske i balans med hänsyn till lokalsamhällen, lagar, miljömål och riksintressen. Anspråken behöver hanteras så att den samlade påverkan på natur och samhälle inte blir större än nödvändigt. För att möta behoven krävs helhetssyn och dialog.

Trygga energiförsörjningen. Norrbotten är en av de största producenterna av fossilfri energi i Sverige och Europa. Det ger oss både ett ansvar och en möjlighet att visa vägen mot ett hållbart energisystem. För att fasa ut fossila energislag i samhället krävs teknikutveckling. Här produceras stora mängder el och en del av överskottet har under lång tid exporterats. Kapaciteten i elnätet varierar inom länet och svarar inte alltid den lokala efterfrågan.

För att möta nya etableringar behöver vi använda mer av vårt eget överskott och effektivisera energianvändningen. Vi behöver också öka produktionen och bygga ut infrastrukturen där kapaciteten är begränsad. Långa ledtider, ökad konkurrens om råvaror för produktion av bioenergi och intressekonflikter kring markanvändning behöver hanteras med helhetssyn så att alla perspektiv beaktas.

För statistik som visar
utveckling och nuläge, besök
utvecklanorrbotten.se/rus

Vår riktning framåt

För att möta dagens och framtidens utmaningar behöver vi samarbeta, tänka nytt och bygga vidare på det som fungerar. Genom att utforma insatser utifrån platsers förutsättningar kan vi tillsammans skapa lösningar som stärker hela Norrbotten.

I allt arbete ska fyra möjliggörande principer beaktas. De bidrar till att ta ansvar för människan och hållbarhet, använda möjligheterna med digital transformation, lära av andra och bygga ett motståndskraftigt samhälle.

Arbetet sker inom fyra prioriterade områden: *En tillvaro full av möjligheter, Ett lärande och attraktivt län, Innovativt och konkurrenskraftigt samt Ett närmare Norrbotten.*

Beslut och prioriteringar ska stärka både dagens invånare och kommande generationer samt bidra till Sveriges och Europas omställning. Medvetna val ska vägleda satsningar och investeringar som stärker länets konkurrenskraft och robusthet.

För att nå målen behöver vi pröva nya arbetssätt, dela kunskap och lära av erfarenheter. Genom att tänka nytt, samtidigt som vi bygger vidare på det som redan fungerar, kan vi skapa lösningar som för utvecklingen framåt. När insatser anpassas efter platsers specifika förutsättningar och behov stärks hela länet, både idag och i framtiden.

Samarbeta och ställa krav på varandra – testa nya saker och utveckla arbetssätt

Att vi vågar misslyckas och lär av det

NORRBOTTEN 2040

Hela Norrbotten tillsammans på nya sätt

EN TILLVARO FULL
AV MÖJLIGHETER

ETT LÄRANDE OCH
ATTRAKTIVT LÄN

INNOVATIVT OCH
KONKURRENSKRAFTIGT

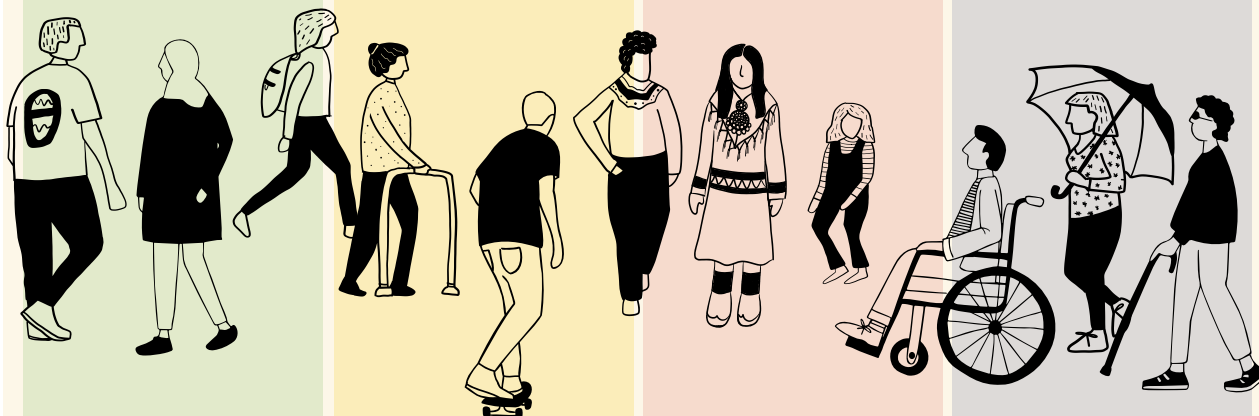
ETT NÄRMARE
NORRBOTTEN

Vi sätter människan och hållbarhet i fokus

Vi skapar möjligheter genom digital transformation

Vi lär oss av andra och delar vår kunskap

Vi bygger ett motståndskraftigt samhälle

Hela Norrbotten tillsammans på nya sätt är utgångspunkten för genomförandet av Norrbottensstrategin. De möjliggörande principerna ska beaktas i allt arbete inom strategins fyra prioriterade områden.

Möjliggörande principer

De möjliggörande principerna bygger på länets förutsättningar och svarar mot både nuvarande och framtida behov. Principerna ska beaktas i alla beslut för att bidra till en hållbar utveckling, i linje med nationella och globala mål.

Vi sätter människan och hållbarhet i fokus

När länet utvecklas ska vi göra det med hänsyn till dagens och framtidens generationer. Vi ska värna varje plats, med respekt för historien och ansvar för framtiden. Flickor och pojkar, kvinnor och män – oavsett identitet, bakgrund, funktionsförmåga eller bostadsort – ska ha likvärdiga möjligheter att bli hörda, delta och forma sina liv. Hederskultur och förtryck av individen ska aldrig accepteras. Utvecklingen ska stärka individens självständighet och förmåga att förbättra sina levnadsvillkor.

Ett hållbart samhälle bygger på balans mellan sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter. Vi ska främja god hälsa och trygghet, hålla oss inom planetens ekologiska gränser och använda ekonomiska resurser som verktyg. Jämställdhet, jämlikhet och antidiskriminering ska genomsyra allt arbete för att öka delaktighet och minska skillnader. Utvecklingen ska främja cirkulära lösningar, skapa värde, ge tillbaka mer än vi tar och värna ekosystemen.

Vi skapar möjligheter genom digital transformation

Digital transformation handlar om hur ny digital teknik, som artificiell intelligens (AI), förändrar sättet vi arbetar, samarbetar och skapar värde. Tekniken kan frigöra tid, analysera data, upptäcka mönster och erbjuda nya lösningar på komplexa problem. I Norrbotten spelar distansöverbryggande teknik en särskilt viktig roll för att stärka tillgänglighet, inkludering och service i hela länet.

För att lyckas med digital transformation krävs nyfikenhet, mod och ett utforskande arbetssätt. Satsningar på lärande och kompetensutveckling ska omfatta alla, från förskola till arbetsliv. Digital teknik är en kraftfull resurs när den används ansvarsfullt och inkluderande. Hänsyn till säkerhet och etiska aspekter behöver vara en självklar del i utvecklingen.

Vi lär oss av andra och delar vår kunskap

Norrbotten är en central del av det europeiska Arktis. Länet har landsgränser mot Norge och Finland och en lång kustlinje mot Bottenviken, den nordligaste delen av Östersjön. Vi behöver använda vårt geografiska läge och våra historiska band till grannregionerna på Nordkalotten för att utveckla länets strategiska roll för Sverige, EU och Nato. Det skapar möjligheter till ökad handel, fler innovationer och tätare internationellt samarbete. I takt med det förändrade säkerhetsläget växer också EU:s intresse för Arktis, vilket ytterligare förstärker länets betydelse.

Länets stora yta och glesa befolkning, tillsammans med klimatförändringar och känsliga ekosystem, påverkar våra samhällen. Att främja ömsesidigt lärande och samarbete är därför särskilt viktigt. Genom att ta tillvara och dela kunskap och erfarenheter kan vi utveckla lösningar som är anpassade till våra arktiska förhållanden. På så sätt kan vi nyttja våra samlade tillgångar mer effektivt.

Vi bygger ett motståndskraftigt samhälle

Beredskap och trygghet bygger på en helhetssyn. När beredskapsfrågor integreras i planering och beslut ökar samhällets förmåga att agera och stå starkt vid kriser och i händelse av krig. Totalförsvaret ska snabbt kunna förstärkas vid klimatförändringar, social oro eller säkerhetshot. Genom att stärka självförsörjningen och minska beroendet av sårbara försörjningskedjor skapas uthållighet och stabilitet. Det kräver en robust transportinfrastruktur som kan säkerställa tillgången till varor och tjänster även vid störningar.

Ett motståndskraftigt samhälle vilar på tillit, delaktighet och demokratiska värderingar. Det stärks när offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle samverkar. God folkhälsa, kultur och idrott främjar gemenskap och ökar vår beredskapsförmåga.

Prioriterade områden

Fyra prioriterade områden anger riktningen för Norrbottens utveckling. Målbilderna visar vart den gemensamma kraften ska riktas. Tillsammans med en beskrivning av vägar framåt tydliggörs vilka insatser som behövs för att skapa ett starkt, konkurrenskraftigt och sammanhållet län.

EN TILLVARO FULL AV MÖJLIGHETER

MÅLBILDER:

- Kultur, idrott och friluftsliv för alla
- Samhällsplanering för trygga och attraktiva livsmiljöer
- Livskraftiga landsbygder med tillgänglig service
- Hälsa och välmående genom hela livet

ETT LÄRANDE OCH ATTRAKTIVT LÄN

MÅLBILDER:

- Ett dynamiskt system för kompetensförsörjning
- Ett jämställt och inkluderande arbetsliv
- Livslångt lärande för kompetens och utveckling
- Behålla, attrahera och etablera arbetskraft

INNOVATIVT OCH KONKURRENSKRAFTIGT

MÅLBILDER:

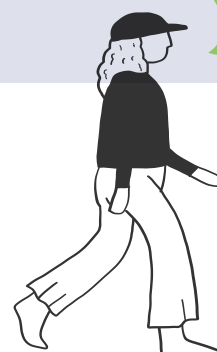
- En bra plats att verka på
- Ett breddat näringsliv som stärker samhället
- Omställning till hållbar resursanvändning
- Samverkan som stärker forskning och innovation

ETT NÄRMARE NORRBOTTEN

MÅLBILDER:

- Utveckla en motståndskraftig infrastruktur
- Bygga ett sammanhängande transportsystem
- Främja hållbara transporter
- Stärka digital infrastruktur och energieffektivisering

I pratbubblorna lyfts inspel från dialoger i hela länet

EN TILLVARO FULL AV MÖJLIGHETER

God tillgång till kultur, idrott och friluftsliv stärker trivsel, gemenskap och folkhälsa. Trygga och välplanerade boendemiljöer gör länet mer attraktivt. Genom samarbete och nya lösningar utvecklas livskraftiga lokalsamhällen. Detta avsnitt beskriver vår gemensamma resa mot en tillvaro full av möjligheter.

MÅLBILD

Kultur, idrott och friluftsliv för alla

Vägar framåt

- Främja aktiv fritid och upplevelser inom natur, idrott och kultur
- Stärka konstens fria roll och främja kreativitet
- Stärka civilsamhället samt barn och ungas inflytande
- Tillvarata och stärka länets kulturarv och kulturella mångfald

Kultur, idrott och friluftsliv fyller en viktig funktion i samhället. Det skapar gemenskap och ökad livskvalitet där invånare känner tillhörighet och mening. Norrbottens natur erbjuder möjligheter till upplevelser, rörelse och rekreation. Genom att utveckla dessa miljöer formar vi platser där invånare trivs och möts. Miljöerna ska vara tillgängliga och inkluderande så att även människor med särskilda behov kan delta och engagera sig. När begränsande normer utmanas uppstår nya möjligheter och vi kan forma ett Norrbotten där alla känner sig välkomna och behövda. Kultur och kreativitet ska ges utrymme att växa, och konsten ska vara en självklar och fri del av samhället.

Det behövs ett starkt civilsamhälle och fler mötesplatser för att främja social delaktighet. Genom att stärka föreningsliv och ideella organisationer skapas arenor där människor engagerar sig. Offentliga, privata och ideella aktörer skapar tillsammans förutsättningar för lokalsamhällen att växa och utvecklas. Barn och unga ska ha möjlighet att forma sina liv och bidra till samhällsutvecklingen. Med större inflytande och en starkare röst öppnas nya möjligheter att arrangera egna aktiviteter, delta i gemenskap och påverka beslut som rör deras framtid.

Länets kulturarv och kulturmiljöer – som byggnader, traditioner, språk och berättelser – behöver både förvaltas, levandegöras och göras tillgängliga. Det lockar besökare, väcker nyfikenhet och stärker känslan av samhörighet. När dåtid möter nutid kan nya idéer växa fram och samhällen förnyas.

Av de nationella minoriteterna har tornedalingar, kväner, lantalaiset, sverigefinnar och urfolket samer en särskild betydelse för Norrbottens kultur och historia. Här möts framförallt de nationella minoritetsspråken samiska, meänkieli och finska. Kulturarvet i Sápmi och Tornedalen, som genom generationer har format länets karaktär och kulturella identitet, behöver lyftas fram. Genom att stärka kulturförståelsen och kulturkompetensen i samhället skapas utrymme för minoriteternas språk, traditioner och delaktighet.

MÅLBILD

Samhällsplanering för trygga och attraktiva livsmiljöer

Vägar framåt

- Stärka resurseffektiv stads- och landsbygdsutveckling
- Främja ett varierat utbud av bostäder
- Stärka ekosystem och biologisk mångfald
- Öka samverkan i samhällsplaneringen

Samhällsplaneringen ska främja hållbart byggande, återbruk, delningstjänster och cirkulära flöden. Befintliga miljöer och byggnader ska underhållas och tas tillvara som resurser i samhällsutvecklingen. Funktionella och sociala värden ska samverka för att skapa trygga och levande livsmiljöer. Planeringen ska vara jämställd och säkerställa att boendemiljöer och offentliga rum möter samhällets behov. Konst och kultur bör integreras som en del i planeringen.

Stads- och landsbygdsutvecklingen ska bygga vidare på befintliga stråk och noder för att hushålla med mark och vatten. Närliggande natur, grönområden och parker är viktiga för lek, rörelse, friluftsliv och möten mellan människor året runt. Genom att integrera natur, grönytor och vattennära miljöer i planeringen stärks platsers karaktär och invånarnas livskvalitet.

För en väl fungerande bostadsmarknad krävs ett varierat utbud av bostäder som möter invånarnas olika behov och förutsättningar. Särskilda insatser behöver riktas till äldre, unga och hushåll med lägre inkomster. Arbets- och boendemöjligheter ska utvecklas så att fler kan leva och arbeta på samma plats. Det stärker underlaget för lokal service, skola och vård och ökar kommunernas skattebas. Där fly-in fly-out-lösningar används ska de planeras så att de bidrar till trygga och inkluderande samhällen, utan att skapa obalans på bostadsmarknaden.

Klimatanpassning är nödvändig för att hantera konsekvenserna av klimatförändringarna. Genom både förebyggande och direkta åtgärder kan vi bevara naturmiljöer, återställa ekosystem, stärka den biologiska mångfalden och säkra samhällsviktig infrastruktur. På så sätt kan länet bättre hantera klimatutmaningarnas effekter och göra samhället mer motståndskraftigt.

Samarbete kring fysisk planering som berör flera kommuner, län och nationella aktörer behöver stärkas. Regionala underlag och strategier bör användas för att skapa helhetssyn, långsiktighet och samverkan. De tydliggör samband, målkonflikter, riksintressen samt samlade effekter av olika åtgärder. Genom samordning regionalt och nationellt kan gemensamma utmaningar hanteras och möjligheter tas tillvara.

MÅLBILD

Livskraftiga landsbygder med tillgänglig service

Vägar framåt

- Fler möjligheter till kultur, utbildning och social samvaro
- Främja vardagsservice nära människor
- Stärka lokala nav och gemensamma lösningar
- Främja lokalt engagemang och samverkan

För att hela länet ska vara attraktivt att leva och bo i behövs nya lösningar och arbetsformer. Det kräver nära samarbeten mellan lokala, regionala och nationella aktörer. Detta bidrar till att överbrygga avstånd, säkra service och skapa livskraftiga lokalsamhällen. Digitala tjänster kan ge fler tillgång till kultur, utbildning, service och social samvaro. Dessa behöver kompletteras med fysiska platser där människor i alla åldrar kan mötas. På så sätt stärks delaktighet, inkludering och social sammanhållning.

I våra landsbygder ska tillgången till dagligvaror, drivmedel, post, apotek och betaltjänster säkras och utvecklas. Kollektivtrafiken behöver vara ändamålsenlig så att invånarna kan nå service och samhällsfunktioner. Servicepunkter ska utvecklas och stärkas som lokala nav som både underlättar vardagslivet och stödjer företagande. Även kooperativa och gemensamma lösningar behöver främjas. På så sätt kan invånare och lokala aktörer tillsammans skapa tjänster, bredda utbudet och öka tillgängligheten.

Civilsamhället skapar lokal utvecklingskraft. Föreningsliv och ideella initiativ ska stärkas genom samverkan och tillgång till resurser. Genom delade lokaler och samordning kan fler arrangera aktiviteter och skapa mötesplatser. Det främjar delaktighet och ger möjlighet att tillsammans utveckla levande landsbygder.

MÅLBILD

Hälsa och välmående genom hela livet

Vägar framåt

- Stärka samverkan för ett hälsofrämjande och förebyggande arbete
- Främja fysisk och psykisk hälsa i alla åldrar
- Minska skillnader i hälsa genom jämställdhet och jämlikhet
- Integrera hälsoaspekter i samhällsplanering och livsmiljöer

En god folkhälsa är grunden för ett starkt samhälle. För att förbättra förutsättningarna behövs samarbeten mellan region, kommuner, myndigheter, företag och civilsamhället. Genom satsningar på hälsofrämjande och förebyggande åtgärder ökar andelen invånare med god psykisk och fysisk hälsa. När fler mår bra minskar behovet av vård, och samhällets beredskap och motståndskraft stärks.

Barn och unga behöver tillgång till trygga miljöer, stödjande vuxna, hälsosamma matvanor, daglig fysisk aktivitet och stöd för att klara skolan. Tidiga insatser som involverar både barn och föräldrar ska genomföras så att fler kan nå gymnasieexamen och uppleva god hälsa. Genom att främja dessa förutsättningar läggs grunden för livslångt lärande, personlig utveckling och goda levnadsvanor.

Förutsättningarna för balans mellan skola, arbete, fritid och sociala relationer behöver stärkas. Hela befolkningen, i alla åldrar, ska ha möjlighet att ta del av träffpunkter samt kultur- och fritidsaktiviteter. Dessa stärker psykiskt välbefinnande, sociala kontakter och delaktighet. Även nätverk som motverkar ensamhet behöver utvecklas.

Skillnader i socioekonomiska förutsättningar såsom inkomst, utbildning, sysselsättning och boendeförhållanden påverkar människors möjligheter till god hälsa. Även kultur, normer, könsroller, könsidentitet och andra livsvillkor spelar in. För att minska dessa skillnader behövs satsningar på jämställdhet och jämlikhet, bland annat genom kulturkompetens som gör det möjligt att förstå och möta olika gruppers behov. Tidiga stödinsatser ger goda förutsättningar för välbefinnande genom hela livet, och samverkan mellan aktörer förstärker effekten av insatserna. Hälsoaspekter ska integreras i samhällsplanering samt i boende-, skol- och arbetsmiljöer.

Vi behöver jobba med förändrade normer, attityder och beteenden

ETT LÄRANDE OCH ATTRAKTIVT LÄN

Utbildning är grundläggande för utveckling och kompetensförsörjning. Fler invånare ska få möjlighet att hitta sina vägar i arbetsliv och företagande. Mångfald är en resurs på en arbetsmarknad där alla behövs, och utbildningar behöver kontinuerligt anpassas efter föränderliga behov. Detta avsnitt beskriver vår gemensamma resa mot ett lärande och attraktivt län.

MÅLBILD

Ett dynamiskt system för kompetensförsörjning

Vägar framåt

- Främja effektiva strukturer för samverkan
- Öka matchningsgraden
- Utveckla skräddarsydda och flexibla lösningar
- Skapa fler vägar till arbete, utbildning och lärande

Länets arbetsmarknad förändras ständigt. Arbetslösheten är låg samtidigt som behovet av arbetskraft är stort. Alla personer i arbetsför ålder behövs på arbetsmarknaden. Genom effektiva strukturer för samverkan mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå blir länets kompetensutmaningar tydligare, vilket möjliggör samordnade insatser och gemensamma lösningar. Kompetensbehoven i länet och de lokala arbetsmarknadsområdena behöver återkommande kartläggas och analyseras. Det skapar förutsättningar för att långsiktigt prioritera rätt åtgärder.

Gemensamma satsningar ska stärka matchningen mellan arbetsmarknadens behov och tillgänglig kompetens. Strategiska samarbeten och innovativa lösningar behövs för att underlätta arbetsgivarnas rekrytering av arbetskraft. Arbetsgivare behöver tillsammans med utbildningsanordnare ta ansvar för planering och genomförande av utbildningar. Utbildningarna bör vara flexibla och skräddarsydda för både offentlig sektor och näringsliv.

När många aktörer samverkar och tänker nytt kan kunskap delas och gemensamma resurser användas effektivt. Det ger fler invånare möjlighet att utforska vägar inom arbetsliv, företagande och utbildning. Samtidigt bidrar det till samhällen där invånare, civilsamhälle, akademi samt offentlig och privat sektor tar ansvar och deltar aktivt i utvecklingen av länets arbetsmarknad.

Det krävs mod för att utmana gamla föreställningar om hur utbildning genomförs

MÅLBILD

Ett jämställt och inkluderande arbetsliv

Vägar framåt

- Bredda rekryteringen och tillvarata mångfald
- Främja jämställda studie- och yrkesval samt arbetsvillkor
- Sänka trösklar i arbetslivet
- Stärka validering och erkänna all kompetens

För att uppnå ett inkluderande arbetsliv ska alla ha likvärdiga möjligheter till inflytande och kunna delta fullt ut. Det är särskilt viktigt att unga får möjlighet att tidigt etablera sig på arbetsmarknaden och skaffa arbetslivserfarenhet. Rekryteringen behöver breddas och den könsuppdelade arbetsmarknaden brytas så att fler kan delta. Arbetsgivare behöver se mångfald som en tillgång, och arbetet mot diskriminering och särbehandling behöver prioriteras med utgångspunkt i allas lika värde.

Tidiga insatser i skolan är viktiga för att bryta könsuppdelningen i yrken och branscher. Elever behöver uppmuntras att göra studie- och yrkesval baserade på intresse snarare än könsstereotypa normer och traditioner. Arbetslivet ska samtidigt erbjuda jämställda och jämlika villkor samt balans mellan arbete och fritid. Detta främjar både hälsa och engagemang.

Insatser och stöd till både individer och arbetsgivare ska minska utanförskap och sänka trösklar till anställning. Språkstudier i kombination med arbete kan påskynda utrikesfödda personers inträde på arbetsmarknaden. Ny teknik, exempelvis AI och andra digitala lösningar, kan öka tillgängligheten genom att undanröja hinder i arbetsmiljön för personer med fysiska, sensoriska eller kognitiva funktionsnedsättningar.

Arbetet med validering behöver stärkas för att synliggöra individers erfarenheter och färdigheter. Genom att bedöma och erkänna både formell och informell kompetens kan utbildningstiden förkortas och vägen till arbete eller karriärväxling underlättas. Validering synliggör också människors kompetens för arbetsgivare och gör det lättare att matcha arbetskraft med arbetsmarknadens behov.

MÅLBILD

Livslångt lärande för kompetens och utveckling

Vägar framåt

- Höja utbildningsnivån och bredda utbudet
- Stärka det livslånga lärandet
- Utveckla lokala lärcentra som utbildningsnav
- Öka samverkan mellan utbildning och arbetsliv

Utbildningsnivån bland länets invånare och tillgången till utbildning behöver öka. Utbildningssystemet omfattar allt från förskola till universitet, och varje steg är viktigt för individens möjligheter att utvecklas genom hela livet. Förskolan och grundskolan spelar en särskilt viktig roll för att ge en stabil grund för det livslånga lärandet. Med undervisning av hög kvalitet och tillräcklig lärartäthet skapas förutsättningar för alla att fullfölja sina studier, oavsett bostadsort eller livsvillkor.

Efter gymnasieskolan ska det finnas god tillgång till universitet, vuxenutbildning, folkbildning, yrkeshögskola och arbetsmarknadsutbildning. Program, kurser och fortbildning behöver regelbundet uppdateras för att möta den snabba utvecklingen. Det gäller även för personer som redan är i arbetslivet. Utbudet ska vara tillräckligt brett för att ge alla möjlighet att delta utifrån sina villkor. Lärcentra i länets kommuner behöver utvecklas både tekniskt och pedagogiskt för att fungera som samlande lokala utbildningsnav. Genom väl utvecklade lärmiljöer ges invånare likvärdiga möjligheter att stärka och höja sin kompetens, oavsett bostadsort.

Ett nära samarbete mellan arbetsgivare och utbildningsaktörer skapar fler praktikplatser och lärlingsutbildningar. Det ger elever och studenter möjlighet att tillämpa sitt lärande och knyta kontakter med arbetslivet. Samtidigt bidrar det till att fler får bättre förutsättningar att etablera sig hos länets arbetsgivare och stanna kvar efter avslutad utbildning.

Utökad tillgång till studie- och yrkesvägledning i kombination med ett brett utbud av utbildningsmöjligheter underlättar individens karriärval samt rörligheten inom och mellan yrken. Kontinuerlig kompetensutveckling ger bättre förutsättningar att möta arbetsmarknadens förändringar och att utvecklas som individ.

MÅLBILD

Behålla, attrahera och etablera arbetskraft

Vägar framåt

- Bygga starka och trovärdiga platsvarumärken
- Främja trivsel och inkludering
- Synliggöra arbetsmarknadens bredd och livsstilmöjligheter
- Stärka mottagarkapaciteten av nya invånare

För att fler ska vilja leva och verka här behöver starka och trovärdiga platsvarumärken byggas för både kommunerna och länet som helhet. Genom målmedveten marknadsföring kan länets variation av möjligheter lyftas fram. Ett varumärke byggs inifrån och ska spegla verkligheten. Det förutsätter lokal stolthet, trivsel och framtidstro. Länets natur och friluftsliv bidrar till attraktionskraft och livskvalitet genom att erbjuda människor varierade möjligheter till rekreation och meningsfull fritid.

Alla som bor i Norrbotten ska kunna vara med och utveckla platsen där de lever och verkar. Nyinflyttade behöver aktivt inkluderas så att de trivs, känner sig hemma och hittar sociala sammanhang. När etablerade och nya invånare engagerar sig och delar sina erfarenheter skapas miljöer där människor vill leva och stanna kvar.

För att attrahera kompetens nationellt och internationellt behöver vi synliggöra arbetsmarknadens bredd och möjligheter till de olika livsstilar som länet erbjuder. Här finns många branscher och yrken, även sådana som inte alltid förknippas med Norrbotten. Det finns arbetstillfällen både för den som har kortare utbildning och för den som har spetskompetens.

Att attrahera nya invånare är inte tillräckligt. Genom insatser som stärker trivsel och etablering i arbetsliv och samhälle ökar möjligheterna att fler väljer att stanna kvar. Kommuner, företag och civilsamhälle behöver samarbeta för att ta tillvara människors erfarenheter och språkkunskaper samt främja deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter. På så sätt kan länet bli ett långsiktigt val för fler.

INNOVATIVT OCH KONKURRENSKRAFTIGT

Ett konkurrenskraftigt Norrbotten skapas genom innovation, kreativitet, entreprenörskap och forskning. Ett förbättrat näringslivsklimat ger växtkraft åt företag och nya idéer. Genom att utveckla en bredd av branscher minskar länets sårbarhet. Detta avsnitt beskriver vår gemensamma resa mot ett innovativt och konkurrenskraftigt län.

MÅLBILD

En bra plats att verka på

Vägar framåt

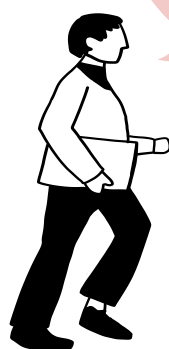
- Främja ett entreprenöriellt förhållningssätt
- Utveckla stödstrukturer för entreprenörskap och företagande
- Stärka innovationsekosystemet
- Öka internationell handel och global marknad

Den entreprenöriella andan stärks genom en kultur som välkomnar nya idéer och uppmuntrar till utforskande. Det öppnar för nytänkande och ger människor i alla åldrar, med olika bakgrunder och livsvillkor, möjlighet att bidra och utvecklas. För att nå dit behöver skola, näringsliv och företagsfrämjande aktörer samarbeta för att inspirera barn, unga och yrkesverksamma. Vägledning, förebilder och erfarenhetsutbyte skapar möjligheter att testa idéer och utveckla dem tillsammans. Stöd och mentorskap förkortar vägen från idé till företagande. Det bygger långsiktiga relationer mellan företag och kompetenser och gör det möjligt att ta tillvara nya perspektiv.

Ett gott näringslivsklimat skapas när företag, oavsett storlek, ges goda möjligheter att etablera sig, utvecklas och växa. När insatser anpassas utifrån geografiska förutsättningar och företagens specifika behov blir de mer träffsäkra och effektiva. För att stärka länets långsiktiga konkurrenskraft behöver hållbara lokala etableringar och investeringar stimuleras. Det företagsfrämjande systemet ska erbjuda mötesplatser, utbildning, kapital och rådgivning. Genom att jämställdhet och jämlikhet integreras i systemet förbättras dess förmåga att stödja företagande och innovation, och nya perspektiv tas tillvara.

Innovationsekosystemen i hela länet ska stärkas genom att koppla samman aktörer, resurser och mötesplatser. Företag, organisationer, myndigheter och forskningsaktörer behöver i ökad grad samverka för utbyte av kunskap och erfarenheter, och tillsammans tänka nytt. Det skapar fler möjligheter till innovation i olika branscher och sektorer.

För att stärka utrikeshandeln behöver bättre förutsättningar skapas för mikro-, små och medelstora företag att nå internationella marknader. Genom digitaliseringen öppnas nya vägar för samverkan och affärsutveckling. Företagen ska uppmuntras att bygga vidare på sina styrkor och utveckla skräddarsydda produkter som kan konkurrera globalt.

**Uppmuntra kreativitet
och uppfinningsriktighet
i skolan**

MÅLBILD

Ett breddat näringsliv som stärker samhället

Vägar framåt

- Öka diversifiering och motståndskraft
- Höja förädlingsgraden
- Stärka företagens tillgång till kompetens och stöd
- Främja ett jämställt och jämlikt näringsliv

Länets basnäringar som nyttjar naturresurser såsom mineraler, metaller, skog och energi är kärnan i ekonomin. De skapar värden för Norrbotten, Sverige och Europa. Genom riktade insatser ska befintliga näringar stärkas, näringslivsstrukturen breddas och naturresurser användas på ett hållbart sätt. På så sätt minskas länets sårbarhet och företagens motståndskraft stärks. Det bidrar också till ökad självförsörjning och skapar bättre förutsättningar för välmående samhällen och en stabil ekonomi, som klarar både ekonomiska svängningar och yttre påfrestningar.

Förädlingsgrad handlar om hur mycket värde som läggs till en produkt eller tjänst innan den säljs. Det kan innebära att förbättra kvaliteten, lägga till funktioner eller anpassa produkter och tjänster för att bättre möta kunders behov. När förädlingsgraden ökar kan företagen ta tillvara mer av den lokala potentialen och bli mer konkurrenskraftiga. För att skapa nya affärsmöjligheter behöver företagen tillgång till resurser, kompetens, stöd och rådgivning. Det gör det möjligt för dem att utveckla sina produkter och tjänster fullt ut.

För att skapa ett mer jämställt och jämlikt näringsliv behöver företag och organisationer uppmuntra öppenhet och samarbete, så att idéer från olika perspektiv kan växa. När fler får möjlighet att bidra ökar innovationsgraden och nya affärsmöjligheter kan uppstå. Genom att stimulera en mångfald av idéer utvecklas både nya och befintliga företag i olika branscher och former. Det breddar näringslivet och gör det mindre sårbart. För Norrbotten är det en förutsättning för att kunna attrahera och behålla invånare och kompetens.

MÅLBILD

Omställning till hållbar resursanvändning

Vägar framåt

- Främja övergången till fossilfri energi och produktion
- Stärka företagens resursanvändning och innovationsförmåga
- Utveckla cirkulära affärsmodeller
- Stärka återföringen av resurser för regional och lokal nytta

Genom omställning till fossilfri produktion och effektivare användning av resurser minskar basindustrins koldioxidutsläpp. Det skapar nya möjligheter, gör länet mindre beroende av importerade fossila energikällor och stärker motståndskraften mot globala kriser. För att omställningen ska bli framgångsrik behöver länets företag utvecklas i takt med nya krav och marknadsmöjligheter. Genom att stärka sin konkurrenskraft kan de bidra till samhällets och industrins omställning.

För att främja en cirkulär ekonomi behöver nya arbetssätt, affärsmodeller, produkter och tjänster utvecklas. Fokus ska ligga på långsiktig lönsamhet genom effektiv resursanvändning, minskat avfall och material som håller längre. Restprodukter ska ses som en resurs och återföras i kretslopp där de skapar nya värden och minskar resursbehovet. Ökad samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer behövs, så att kunskap och erfarenheter kan delas och tas till vara. Det skapar förutsättningar för innovativa lösningar som minskar beroendet av ändliga resurser.

Genom att stärka samverkan mellan industri, samhälle och civilsamhälle kan lösningar skapas i samhällen där industrier finns. En del av den ekonomiska avkastningen från platsbundna råvaror som malm, mineraler samt vatten- och vindkraft behöver återföras till de områden där de utvinns. På så sätt kommer vinsterna de lokala samhällena till del vilket i sin tur genererar regional och lokal nytta, förbättrad välfärd och möjliggör investeringar i viktiga samhällsfunktioner.

**Satsa på innovation,
hållbart företagande
och utveckling av nya
affärsmodeller**

MÅLBILD

Samverkan som stärker forskning och innovation

Vägar framåt

- Stimulera en innovationsdriven kultur
- Främja innovationer som löser samhällsutmaningar
- Stärka forskningsinfrastruktur och samarbete
- Främja behovsdriven forskning

Innovation handlar både om att utveckla helt nya lösningar som öppnar nya marknader, och om att förbättra befintliga produkter och tjänster. En kultur som aktivt stödjer innovation behöver stärkas. En viktig del är att ge människor likvärdiga och jämställda möjligheter att tänka nytt. Genom att utveckla samarbetet mellan akademi, civilsamhälle samt privat och offentlig sektor, skapas miljöer där idéer kan växa fram. På så sätt kan lösningar utvecklas som möter komplexa samhällsutmaningar.

För att stärka innovationskraften behövs samarbeten med andra regioner, både nationellt och internationellt, i innovationsmiljöer och forskningsnoder. En välutvecklad och tillgänglig forskningsinfrastruktur gör det möjligt att få tillgång till resurser och kompetens. Tillsammans skapar detta bättre förutsättningar att omsätta kunskap i praktiken och utveckla nya produkter och tjänster i samverkan.

En stark forskningsmiljö är en viktig resurs och skapar möjligheter att ligga i framkant inom olika områden. För att koppla forskningen närmare praktisk användning behövs innovationsmiljöer där kunskap kan omsättas i verksamheter. Genom att främja tvärvetenskaplig forskning, där olika expertområden samarbetar, kan avancerade lösningar utvecklas. Demonstrations- och testmiljöer gör det möjligt att omvandla forskning till konkreta produkter och tjänster som möter länets behov. Här kan nya lösningar prövas och förfinas innan de når marknad och användare.

ETT NÄRMARE NORRBOTTEN

Infrastruktur binder samman människor, platser och företag, vilket underlättar vardagen. Fungerande vägar, järnvägar, flygplatser och hamnar, tillsammans med en stabil energiförsörjning, är en förutsättning för att leva, verka och besöka länet. Mobil- och bredbandsnät ska täcka hela länet och vara både snabba och pålitliga. Detta avsnitt beskriver vår gemensamma resa mot ett närmare Norrbotten.

MÅLBILD

Utveckla en motståndskraftig infrastruktur

Vägar framåt

- Främja en sammanhållen planering
- Bygga robusta lösningar för trygghet och beredskap
- Stärka samspelet mellan infrastruktur och landskap
- Öka mellanregional samverkan

Norrbottnens fysiska infrastruktur ska bilda ett sammanhängande och motståndskraftigt system. Den behöver möta behov inom transport, energi, digital kommunikation samt vatten och avlopp. Infrastrukturen ska planeras för att vardagen ska vara trygg och tillgänglig. Flöden av energi, information och varor behöver också säkerställas. På så sätt skapas viktiga förbindelser både inom länet och till omvärlden. En motståndskraftig infrastruktur som snabbt återgår till full funktion efter avbrott är avgörande för säkerhet, krisberedskap och stabila samhällsfunktioner. Investeringar behöver därför planeras och genomföras för att stärka robustheten och öka flexibiliteten. Dessa ska också tillgodose både civila och militära behov.

Utbyggnaden av fysisk infrastruktur är viktig för länets utveckling, samtidigt som sammanhängande natur- och kulturmiljöer behöver värnas. Ekologiska och sociala perspektiv ska vägas in redan i tidiga skeden av planeringen för att undvika barriärer i landskapet. Andra markanspråk behöver också inkluderas så att den samlade påverkan på natur och samhälle inte blir större än nödvändigt. Genom tidig samverkan och en helhetssyn värnas både naturvärden och samhällets utveckling.

För att göra insatser så effektiva som möjligt krävs samordning mellan statliga, regionala och kommunala aktörer, även över landsgränser. Geografiska planeringsunderlag ska användas som verktyg för samverkan. Det skapar en gemensam syn på prioriteringar och behov. Kopplingar i öst-västlig riktning, inklusive gränsövergångar, är särskilt viktiga eftersom de kompletterar nord-sydliga investeringar. Fler infrastrukturella anslutningar till Norge och Finland stärker ländernas totalförsvar och den europeiska konkurrenskraften. Det går i linje med säkerhetspolitiska behov och uppfyller krav kopplade till medlemskapet i Nato.

Testa att lämna bilen
hemma och åk
kollektivt istället

MÅLBILD

Bygga ett sammanhängande transportsystem

Vägar framåt

- Skapa god tillgänglighet
- Förbättra vägnätet och skapa trygga, attraktiva stråk
- Öka järnvägens kapacitet och robusthet för gods och resande
- Stärka kopplingen till omvärlden genom hamnar och flygplatser

Vägar, järnvägar, flygplatser och hamnar binder ihop länets stora geografi och ska tillsammans skapa god tillgänglighet. Transportinfrastrukturen behöver utvecklas till ett sammanhållet system där effektiva och smidiga byten mellan trafikslag prioriteras. Det underlättar näringslivets logistik och gör vardagslivets förflyttningar smidigare, även för besökare. Infrastrukturen är koncentrerad till några få stråk, därför behöver framkomligheten förbättras för att minska sårbarheten vid störningar.

På många platser, särskilt på landsbygden, har bilen fortsatt stor betydelse för att människor ska kunna förflytta sig. Norrbottens geografi kräver ett vägnät med en standard och hastigheter som gör pendling över längre sträckor möjlig. När vägnätet håller en god standard kortas restiderna och avstånden upplevs minska. Vägnätet har inte bara betydelse för framkomligheten, utan är också en viktig del av landsbygders boende- och livsmiljöer. Platsspecifika insatser behöver genomföras för att skapa trygghet och trivsel där människor bor och rör sig. Bättre samordning av åtgärder inom transportinfrastrukturen gör att resurser kan användas mer effektivt och påverkan på människor och miljö minimeras.

Järnvägsnätet i länet ska utvecklas för högre kapacitet och robusthet, så att fler och effektivare transporter av både människor och gods kan möjliggöras. Norrbottenbanan behöver byggas ut hela vägen till Luleå för att skapa full effekt för behoven i Sverige, Norge och Finland. Nya stationslägen i järnvägsnätet möjliggör för fler resmöjligheter med förkortade restider och större arbetsmarknadsregioner. Malmbanan, hela vägen från Narvik till Luleå hamn, behöver utvecklas för att motsvara sin betydelse för Sverige och Europa. För ett sammanhållet och effektivt transportsystem behöver även Norrbottens hamnar utvecklas. Det möjliggör effektivare transporter, omlastning, större volymer och nya typer av gods.

Flygplatserna behöver utvecklas och stärkas för att upprätthålla tillgängliga och trygga samhällsfunktioner i hela länet. Det krävs långsiktiga investeringar, samordning och ett ökat statligt ansvar för att minska upplevda avstånd inom länet och till resten av Sverige. På så sätt stärks kopplingarna till omvärlden. Fler direkta internationella flygförbindelser till och från Norrbotten ger bättre förutsättningar för näringslivet och stärker länets attraktionskraft.

Främja hållbara transporter

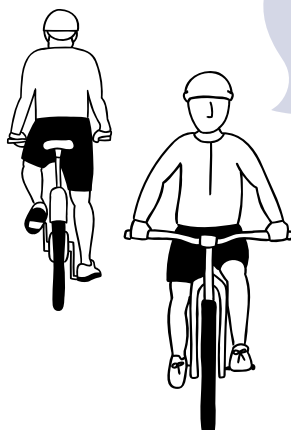
Vägar framåt

- Främja ett jämställt och tillgängligt transportsystem
- Minska bilberoendet och eftersträva fossilfrihet
- Uppmuntra aktiva transporter för livfulla platser och trygg rörelsefrihet
- Skapa ett sömlöst samspel mellan trafikslag

Norrbottens transportsystem ska utformas för att vara jämställt och främja tillgängligheten för alla invånare. En viktig del i omställningen är att minska bilberoendet genom ökad samåkning, bilpooler och ett bredare utbud av kollektivtrafik. Samtidigt måste övergången till fossilfria drivmedel ske för att kraftigt minska klimat- och miljöpåverkan. Omställningen är särskilt viktig för länets basindustrier, där fossila bränslen och långa transporter dominerar. Infrastrukturen för fossilfria drivmedel behöver byggas ut. Länet behöver också ligga i framkant i omställningen till fossilfria flygbränslen. Detta är en förutsättning för att säkra god tillgänglighet till omvärlden, utan att belasta klimatet med stora koldioxidutsläpp.

Hållbart resande och en hälsofrämjande samhällsplanering innebär att uppmuntra fler invånare till att välja aktiva transporter, såsom gång och cykel. Att få fler i rörelse på gemensamma platser skapar också liv och samvaro, samtidigt som det stärker folkhälsan och ökar självständigheten hos barn och unga.

För att uppmuntra till hållbart resande med kollektivtrafik behöver samtliga trafikslag, buss, tåg, flyg, båt och taxi, finnas och samspela på nytänkande sätt. Utbudet behöver planeras och anpassas efter resenärers behov och lokala förutsättningar. På så sätt blir kollektivtrafiken ett attraktivt alternativ för fler. Den ska möjliggöra pendling till arbete och utbildning, fritidsaktiviteter samt till service. Samverkan mellan aktörer och olika trafikslag behövs för att skapa ett sömlöst resande och möta resenärers behov. Smidiga flöden och goda förbindelser gör det lättare att resa inom länet och över gränser.

**Bygg ut cykelvägarna
och uppmuntra till
hållbara resor i stad
och landsbygd**

MÅLBILD

Stärka digital infrastruktur och effektiv energianvändning

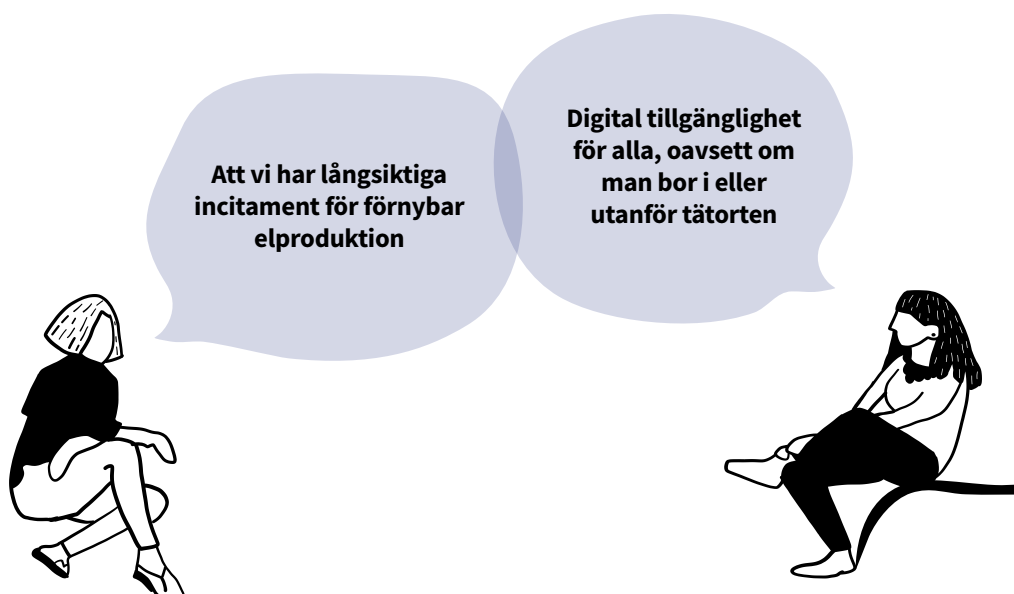
Vägar framåt

- Främja smart energianvändning och förnybara energibärare
- Säkra stabil elförsörjning och överföringskapacitet
- Utveckla ett flexibelt och robust energisystem
- Stärka den digitala uppkopplingen och konnektiviteten

Infrastrukturen för energi och digital kommunikation behöver utvecklas i hela länet. Energin ska användas smart, vilket görs genom effektiv energianvändning, konvertering samt nyttjande av rest- och bioenergi. Samtidigt behöver energiproduktionen öka och infrastrukturen byggas ut. Industrins omställning mot minskade koldioxidutsläpp ökar energibehovet. Därför behöver den el som produceras i länet i större utsträckning användas här istället för att exporteras.

Elnätet inom länet behöver stärkas och överföringskapaciteten öka. Smarta lösningar ska integreras för att göra nätet effektivt och anpassningsbart. Det bidrar till stabil och prisvärd energiförsörjning för både hushåll och näringsliv. Samarbete inom energisektorn är nödvändigt för att rätt energikvalitet ska kunna användas utifrån behov. Det är också viktigt att skapa tydliga incitament och att tillämpa teknikneutralitet, så att olika aktörer kan bidra till energiomställningen. Förnybar energi och fossilfria energibärare, såsom vätgas, minskar beroendet av fossil energi från andra länder. Samtidigt stärks länets egen energiförsörjning.

Snabb och driftsäker internetuppkoppling ska finnas i hela länet för att ge alla lika möjligheter till kommunikation och tillgång till tjänster. Befintliga nät behöver förbättras och nya byggas. I områden med svag täckning krävs innovativa lösningar och ny teknik. När digital och fysisk infrastruktur fungerar tillsammans stärks konnektiviteten. Det gör att människor, företag och platser knyts närmare varandra.

Nästa steg

All utveckling sker lokalt, men påverkas av beslut på regional, nationell, europeisk och internationell nivå. För att göra verklighet av Norrbottensstrategin ska den omsättas i handling. Det kräver samverkan mellan aktörer, lokala lösningar och ett lärande som pågår över tid.

Strategin genomförs genom handlingsplaner, utvecklingsmedel samt de uppdrag och ansvar som länets aktörer har. Medel för att finansiera insatser finns på lokal, regional, nationell och EU-nivå. Tillsammans skapar detta förutsättningar att genomföra strategin.

Handlingsplaner

Regionala handlingsplaner stärker genomförandet av Norrbottensstrategin. De konkretiserar strategin och omsätter den i praktisk handling. Handlingsplaner initieras när länets aktörer ser behov av gemensamma kraftsamlingar. De tas fram och genomförs gemensamt, och kopplas till strategins fyra prioriterade områden. För att skapa engagemang är det viktigt att alla berörda ges möjlighet att delta.

Samordning av handlingsplanerna görs av Region Norrbotten eller annan utsedd aktör, i nära samverkan med regionen. Planerna ska behandlas av Regionala utvecklingsnämnden och berörda aktörer, för att ingå i genomförandet av Norrbottensstrategin.

Handlingsplanerna bör vara utforskande, tidsbegränsade och uppdateras vid behov. De möjliggör att testa nya lösningar, dra lärdomar och anpassa insatser efter förändrade förutsättningar. Varje plan bör tydligt beskriva vad som ska göras, hur, när och av vem, samt vilka resurser som krävs. Det bör också framgå hur nätverk och samverkan stärker genomförandet. Barn och unga, nationella minoriteter samt urfolket samerna är prioriterade målgrupper, vars perspektiv behöver beaktas.

Vissa områdesstrategier finns redan, och fler kan tas fram vid behov för att fördjupa ett eller flera av de fyra prioriterade områdena. Strategierna har ett mer långsiktigt fokus än handlingsplanerna och kan initieras av Region Norrbotten eller på uppdrag av regeringen. Handlingsplaner, inklusive anvisningar för dessa, samt områdesstrategier finns samlade på utvecklanorrbotten.se/rus.

Tillsammans för Norrbotten

Många aktörer bidrar till genomförandet av Norrbottensstrategin, och tillsammans kan vi skapa förändring. Var och en bidrar med resurser, kunskap och uppdrag. Olika aktörer kan ta ledarrollen vid olika tillfällen beroende på område och förutsättningar.

Region Norrbotten har enligt lag det regionala utvecklingsansvaret. Det innebär att regionen har statens uppdrag att leda arbetet med regional utveckling i länet och besluta om regionala utvecklingsmedel. Uppdraget sker i samverkan med andra aktörer, där Region Norrbotten fungerar som samlande kraft. Regionen ansvarar även för att ta fram, besluta om och följa upp den regionala utvecklingsstrategin. Uppdraget innefattar också att samordna insatser och skapa mötesplatser för dialog och samverkan.

Länets kommuner har en nära koppling till invånarna, det civila samhället och näringslivet. Varje kommun utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och bidrar till länets utveckling. **Kommunförbundet Norrbottens kommuner** samordnar och ger stöd till länets kommuner. Det innebär att de driver gemensamma frågor, samlar kunskap och skapar forum där kommunerna kan utveckla lösningar tillsammans.

Länsstyrelsen i Norrbotten ansvarar för den statliga förvaltningen i länet. De verkar för att nationella mål ska få genomslag med hänsyn till regionala förutsättningar. Länsstyrelsen samordnar olika samhällsintressen och statliga insatser, följer utvecklingen och informerar regeringen om länets behov. Det innebär att myndigheten fungerar som en länk mellan invånare, kommuner, regering, riksdag och andra statliga myndigheter. Länsstyrelsen har också uppdrag inom civilförsvaret.

Andra statliga myndigheter gör avvägningar mellan olika intressen och bidrar med resurser, kunskap och samordning. Deras ansvar och närvaro stärker länets förmåga att möta lokala, regionala och nationella behov. Statliga myndigheter ska verka för att målen i Norrbottensstrategin uppnås och att hänsyn tas till olika regionala förutsättningar.

Luleå tekniska universitet erbjuder både utbildning och spetskunskap inom flera områden. Universitetet och **forskningsinstituten** bidrar med forskning och innovation, till nytta för både näringsliv och samhälle. Tillsammans med **andra utbildningsaktörer** stärker de länets kompetensförsörjning och det livslånga lärandet.

Civilsamhället bidrar till samhällsutvecklingen. De skapar jobb, gemenskap och inkludering samt nya idéer och lokala lösningar. Föreningar och kooperativ skapar möjligheter som stärker lokalsamhällen och kompletterar både offentlig och privat sektor. De tillför resurser, främjar nytänkande och lyfter perspektiv som rör mångfald och mänskliga rättigheter. Genom delaktighet och engagemang stärker civilsamhället den sociala sammanhållningen.

Näringslivet påverkar länets utveckling genom att utveckla produkter, tjänster och lösningar som skapar värden för människor och samhällen. Företagen bidrar till arbetstillfällen, tillväxt och diversifiering. **Näringslivsfrämjande organisationer** har en roll i att främja samarbete och utveckling inom olika branscher för att stärka näringslivet.

Samverkansorganisationer, där kommuner, regionen och andra aktörer går samman, skapar mervärden. En samverkansorganisation kan vara i form av ett kommunalförbund eller bolag kring gemensamma frågor och uppdrag. Genom verksamheten löser de uppgifter och skapar värden som enskilda ägare eller medlemmar inte kan göra på egen hand.

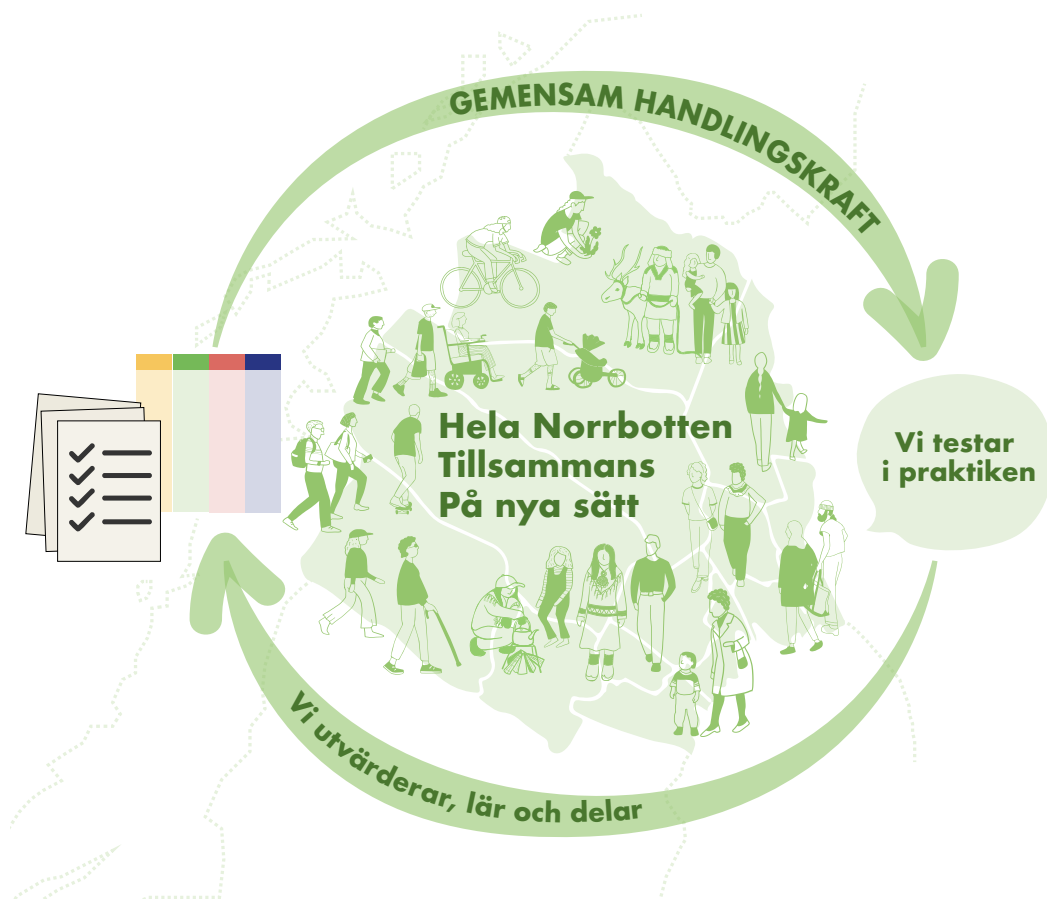

Lärande i rörelse

Regional utveckling bygger på att ny kunskap kontinuerligt tillförs och att förståelsen för länets förutsättningar stärks. Analyser och rapporter ger insikter om styrkor, utmaningar och möjligheter. Ett systematiskt arbete med lärande stärker vår förmåga att förstå förändringar och se samband i omvärlden. Det gör oss bättre rustade att fatta välgrundade beslut och använda resurser på ett sätt som stärker hela länets utveckling.

Genom dialog med aktörer och nätverk samlas erfarenheter från genomförandet av Norrbottensstrategin. Handlingsplanerna bidrar till att pröva idéer, utveckla nya arbetssätt och skapa lärande i praktiken. Det stärker engagemanget och genomförandekraften. För att insatser ska ge långsiktiga effekter behöver de följas upp, utvärderas och justeras vid behov.

Strategin följs upp med indikatorer som mäts och analyseras utifrån de fyra prioriterade områdena, länets geografi och de möjliggörande principerna. Där det är möjligt redovisas resultaten även efter kön och ålder för att synliggöra skillnader och mönster. Analysen av indikatorerna används som underlag för uppföljning och prioritering av insatser i de regionala handlingsplanerna. Indikatorer för Norrbottensstrategin finns på utvecklanorrbotten.se/rus.

Norrbottensstrategin genomförs via handlingsplaner som konkretiserar hur vi ska nå målen. Genom samarbete inom länet och öppenhet mot världen främjas nytänkande och handlingskraft. Vi testar idéer och tar till vara nya insikter för att förbättra arbetssätten och stärka genomförandet.

**UTVECKLA
NORRBOTTEN**
EN DEL AV REGION NORRBOTTEN